

**НЕСФОРМОВАНІСТЬ/НЕЗБІЖНІСТЬ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ
СТРУКТУР ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ОНТОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ
КОМУНІКАНТІВ ЯК КОГНІТИВНА ПРИЧИНА КОМУНІКАТИВНИХ
НЕВДАЧ (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКОГО КІНОДИСКУРСУ)**

Ольга ДУБЦОВА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
просп. Науки, 9А, м. Харків
ORCID: 0000-0002-2612-5843
olgadubtsova@ukr.net*

Тетяна ПОЛЯКОВА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри міжкультурної комунікації та іноземної мови
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний університет»
вул. Кирпичова, 2, м. Харків
ORCID: 0000-0002-3353-2228
tatyana_kharkov@outlook.com*

У статті досліджуються комунікативні невдачі, спричинені несформованістю/незбіжністю концептуальних структур загальнолюдських онтологічних знань комунікантів у межах інтерсуб'єктивної парадигми. Комунікативна невдача розглядається як нездатність суб'єктів інтеракції вивести інференцію або виведення хибної інференції у межах інтерсуб'єктного акту. Інтерсуб'єктний акт тлумачиться як взаємодія, у межах якої вербальні/невербальні дії комунікантів розглядаються як перцептивні стимули, що запускають паралельні свідомі/несвідомі інференційні процеси, які включають когніцію, волевиявлення й афект в ініціацію мотивованої комунікативної дії. Інференційний аналіз, застосований у дослідженні, надає інструментарій для відтворення інференційних процесів комунікантів та уможливорює урахування когнітивних, перцептивних, афективних та волевиявних аспектів взаємодії, зумовлюючих їхні цілеспрямовані мотивовані вербальні/невербальні комунікативні дії. Аналізовані комунікативні невдачі було відібрано з американського кінодискурсу, представленого жанром ситуаційної комедії, який моделює живе спілкування. Ми стверджуємо, що комунікативні невдачі, спричинені несформованістю концептуальних структур загальнолюдських онтологічних знань комунікантів, виникають унаслідок неусвідомлення адресатом природних

та/або соціальних причинно-наслідкових зв'язків. Це пояснюється відсутністю базових знань та відповідного досвіду, які забезпечують сформованість відповідних концептуальних структур у свідомості комунікантів та відповідають за інференційний процес. Ми доводимо, що комунікативні невдачі, спричинені розбіжностями у концептуальних структурах загальнолюдських онтологічних знань комунікантів, пов'язані з такими царинами досвіду, як знання соціальних причинно-наслідкових відношень і аксіологічних орієнтирів, та є наслідком розбіжності центральності структур загальнолюдських онтологічних енциклопедичних знань комунікантів, які активуються у свідомості адресанта й адресата в інтерсуб'єктивному акті у процесі інтерпретації вербальної та/або невербальної дії адресанта.

Ключові слова: інтерсуб'єктивність, інференція, комунікація, комунікативна невдача, онтологічне знання.

THE LACK/DIVERGENCE OF CONCEPTUAL STRUCTURES OF COMMUNICANTS' UNIVERSAL ONTOLOGICAL KNOWLEDGE AS A COGNITIVE CAUSE OF COMMUNICATIVE FAILURES (ON THE MATERIAL OF AMERICAN CINEMA DISCOURSE)

Olga DUBTSOVA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy,
Foreign Philology and Translation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
9-A Nauka ave., Kharkiv
ORCID: 0000-0002-2612-5843
olgadubtsova@ukr.net*

Tatyana POLYAKOVA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Intercultural Communication
and Foreign Languages
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
2 Kirpychova str., Kharkiv
ORCID: 0000-0002-3353-2228
tatyana_kharkov@outlook.com*

The article studies communicative failures resulting from the lack/divergence of conceptual structures of communicants' universal ontological knowledge from the perspective of the intersubjectivity paradigm. A communicative failure is viewed as an inability of interacting subjects to make an inference or making a faulty inference in an intersubjective act. An intersubjective act is interpreted as an inter-action, where communicants' verbal/non-verbal communicative actions are viewed as perceptual

stimuli, which trigger parallel conscious/non-conscious inference processes involving cognition, volition and affect resulting in a motivated communicative action. Inferential analysis applied in the research provides tools for the recreation of communicants' inferential processes and makes it possible to consider cognitive, perceptual, affective and volitional aspects of interaction determining their goal-oriented motivated verbal and non-verbal communicative actions. Analysed communicative failures were supplied by American cinema discourse represented by the genre of a situation comedy, modelling live communication. We prove that communicative failures caused by the lack of conceptual structures of communicants' universal ontological knowledge result from the addressee's ignorance of natural and/or social cause-and-effect relationships. This is due to the lack of basic knowledge and corresponding experience, providing relevant conceptual structures in the minds of communicants and responsible for the inferential process. We prove that communicative failures caused by the divergence of conceptual structures of communicants' universal ontological knowledge are related to the awareness of social cause-and-effect relationships and axiological guidelines and result from the centrality misbalance in the conceptual structures of communicants' universal ontological knowledge, which are activated in the minds of the addresser and the addressee in the intersubjective act in the process of interpreting the addresser's verbal/non-verbal action, leading to the activation of a concept different from the one intended by the addresser.

Key words: *communication, communicative failure, inference, intersubjectivity, ontological knowledge.*

Постановка проблеми. Дослідження комунікації не втрачають своєї актуальності на протязі тривалого часу, адже покликані подолати перешкоди, які заважають гармонічному спілкуванню. Ракурс дослідження явища комунікативної невдачі визначається приналежністю науковців до тієї чи іншої лінгвістичної школи: прибічники формальних підходів розглядають комунікативну невдачу як відхилення від мовленнєвих норм, тоді як представники функціональних підходів убачають у ній збій у спілкуванні, за якого певні відрізки мовлення не виконують свого призначення. У межах прагматики під комунікативною невдачею розуміють неуспішний мовленнєвий акт [1]; неспроможність вивести імпліцитний смисл висловлення через відмінний лінгвальний та/або культурний досвід [8]. У межах когнітивних досліджень комунікативну невдачу розуміють як нездатність мовця згенерувати бажаний ментальний стан у свідомості партнера по комунікації [2], а також як неспроможність адресата пов'язати повідомлення з моделлю власних уявлень так, як цього прагне адресант [7].

Вадою вищенаведених підходів до тлумачення комунікативної невдачі є розуміння комунікації як процесу, що передбачає раціональне оперування концептуальними пропозиційними структурами людського досвіду і виведення раціональних інференцій. За даними сучасної когнітивної науки, мовне значення не зводиться до концептуальної структури, оскільки має перцептивно-акціональну

природу, адже є способом здійснення людської взаємодії зі світом [6, с. 36]. Процес смислотворення «відбувається не як раціональний аналіз якостей конкретного референта, зіставлення їх із прототипом і виведення інференцій, а як більшою мірою неусвідомлюване пропускання через себе/переживання попередніх реальних ситуацій взаємодії з референтом, які залишили сліди у пам'яті <...>» [6, с. 37]. Тож й інференції є процесом або продуктом не лише свідомого раціонального мислення, а й «імпліцитного неусвідомлюваного знання не завжди усвідомлюваних афективних станів та інтуїтивних осяянь» [6, с. 37]. Отже, комунікація відбувається одночасно на перцептивно-акціональному, когнітивному, афективному та волевиявному рівнях психіки і має як усвідомлюваний/контрольований, так неусвідомлюваний/неконтрольований, автоматизований характер [3, с. 28–29].

Таким чином, вважаємо доцільним дослідження явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі когніції та комунікації, яка враховує надбання філософії, нейронауки, психології, соціології, антропології, етології, естетики та, звичайно, лінгвістики з метою урахування усіх можливих чинників, що впливають на процес смислотворення в комунікації.

Актуальність дослідження зумовлена вивченням явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі комунікації.

Метою роботи є виявлення та опис комунікативних невдач, спричинених несформованістю/незбіжністю концептуальних структур загальнолюдських онтологічних знань комунікантів у межах інтерсуб'єктивної парадигми. Досягнення визначеної мети зумовлює виконання таких завдань:

- надати визначення комунікативної невдачі;
- виявити комунікативні невдачі, що є наслідком несформованості/незбіжності концептуальних структур загальнолюдських онтологічних знань комунікантів;
- надати опис виявлених комунікативних невдач.

Емпіричним матеріалом дослідження слугують близько 1 000 фрагментів американського кінодискурсу, представлених жанром ситуаційної комедії, що моделюють побутові інтерсуб'єктивні акти, які містять комунікативні невдачі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення вищезазначеної мети та завдань дослідження як одиниця аналізу використовується **інтерсуб'єктивний акт комунікації**, який тлумачиться як «інтерація, що включає мінімум два вербальних/невербальних висловлення (ініціальне і респонсивне), занурених у складно організований динамічний контекст психічного досвіду, «спільного» для комунікантів, які фокусують увагу на одному і тому самому висловленні як перцептивному стимулові», що «запускає паралельні усвідомлювані/неусвідомлювані інференційні процеси, що включають когніцію, волевиявлення й афект в ініціацію мотивованої, цілеспрямованої комунікативної і/або (миттєвої або відкладеної) соціальної дії» [5, с. 51].

У межах інтерсуб'єктивної парадигми **комунікативну невдачу** розглядаємо як нездатність суб'єктів інтерації вивести інференцію або виведення хибної

інференції у межах інтерсуб'єктного акту. Інференція виступає водночас як «природний емергентний продукт усвідомлюваної/неусвідомлюваної взаємодії волі, когніції й афекту в ініціації комунікативної і/чи соціальної дії» та як «інструмент виявлення цієї ключової структури психічного досвіду людини у процесі когнітивного лінгвістичного аналізу комунікації» [5, с. 51].

Із метою встановлення причин комунікативних невдач у дослідженні застосовувався **інференційний аналіз**, за якого дослідник стає учасником інтерсуб'єктного акту та виконує роль спостерігача, який інтерпретує комунікативні дії інших учасників комунікативної взаємодії. Дивлячись телевізійні серії, дослідник поділяє ментальний (дізнається про події, відносини між учасниками цих подій тощо) та фізичний (має доступ до всіх перцептивних стимулів: мовних виразів, інтонації, жестів, міміки тощо) контексти інтерсуб'єктного акту. Завданням дослідника-інтерпретатора є виведення інференцій щодо пресупозицій адресанта та інференцій адресата, утілених в їхніх вербальних та/або невербальних діях, і встановлення причин комунікативних невдач, ураховуючи когнітивні, перцептивні, афективні та волевиявні аспекти взаємодії, які зумовлюють цілеспрямовані мотивовані вербальні та/або невербальні дії комунікантів.

За результатами інференційного аналізу виокремлюємо такі типи комунікативних невдач: лінгво-когнітивні, когнітивні, перцептивні та афективно-волятивні. Кожен конкретний тип комунікативної невдачі встановлюється на основі елементу фізичного або ментального досвіду учасників інтерсуб'єктного акту, який призводить до комунікативної невдачі.

У цій роботі ми зосереджуємося на розгляді когнітивних причин комунікативних невдач, що є наслідком специфіки когнітивного досвіду комунікантів, який впливає на зміст і структуру енциклопедичних знань, активованих вербальною та/або невербальною дією комунікантів в інтерсуб'єктному акті. Специфіка когнітивного досвіду комунікантів визначається в термінах «центральності». Р. Ленекер розглядає центральність як вірогідність активації того чи іншого смислу мовного виразу в межах конкретного контексту. Центральність пов'язана зі ступенем «висунення» певних аспектів концептуального змісту, які асоціюються у комунікантів із мовною одиницею. Вірогідність актуалізації того чи іншого концептуального змісту залежить від рівня сформованості відповідної концептуальної структури у свідомості комуніканта, а також від лінгвального та екстралінгвального контексту, в якому вживано мовну одиницю [4, с. 159].

У ситуації комунікації центральність визначається співвідношенням чотирьох типів енциклопедичного знання: конвенціонального, загального, сутнісного і характеризувального [4, с. 159]. У системі понять Р. Ленекера конвенціональне знання визначається як спільне для більшості членів лінгвокультурної спільноти й протиставляється неконвенціональному. Загальне знання протиставляється специфічному і розуміється як інформація про властивості, що є притаманними більшості членів відповідної категорії сутностей/ситуацій. Сутнісне знання стосується властивостей, інгерентно притаманних певній сутності/ситуації, й не може бути

наслідком зовнішніх чинників, а несутнісне, відповідно, співвідноситься із властивостями, які не є інгерентно притаманними цим сутностям/ситуаціям [4, с. 160]. Характеризувальне знання протиставляється нехарактеризувальному і стосується ступеня унікальності певних властивостей для категорії сутностей/ситуацій, що дають змогу віднести їх до цієї категорії [там само, с. 161].

Першим за значущістю чинником, що впливає на інтерпретацію мовного виразу, є конвенціональність знань, яка виявляється частково незалежною від інших параметрів, що впливають на центральність [4, с. 160]. Другим фактором є загальність знань на відміну від їх специфічності. «Загальні знання з більшою вірогідністю, ніж специфічні, стають центральними» [там само, с. 160]: що загальніші знання, то більше вірогідність того, що ними володіють усі члени лінгвальної спільноти, отже, у їхній свідомості буде виникати приблизно однаковий смисл, який активується мовною одиницею. Здебільшого сутнісні знання, як і характеризувальні, є конвенціональними і загальними.

Чотири зазначені типи знань формують чотири континууми, у рамках яких можливий різний ступінь прояву конститутивної ознаки і, відповідно, різне співвідношення спільного й індивідуального. Так, на уявній шкалі конвенціональність може досягати максимального прояву (факт, відомий усім лінгвокультурній спільноті, – повна конвенціональність), зводитися до нульової відмітки (факт, відомий одній особі, – відсутність конвенціональності) або розташовуватися посередині (факт, відомий певній групі осіб). Енциклопедичне знання є динамічним, воно постійно змінюється під впливом нового досвіду.

Подальша класифікація комунікативних невдач здійснюється з урахуванням предметної віднесеності структур знань, що беруть участь в інтерпретації.

За предметною віднесеністю енциклопедичні знання, що залучені до когнітивного контексту аналізованих комунікативних актів, поділяємо на онтологічні, етологічні та лінгвоетологічні.

Онтологія (лат. *ontologia* від дав.-гр. ὄν, род. в. грец. ὄντος – суще, те, що існує і грец. λόγος – учення, наука) – вчення про буття; розділ філософії, у якому з'ясовуються фундаментальні проблеми існування, розвитку сутнісного, найважливішого [9]. Відповідно, несформованість онтологічного знання може призводити до комунікативної невдачі та виявлятися у відсутності знань про властивості й причинно-наслідкові відношення між предметними сутностями навколишнього світу або соціальні відносини між людьми. Залежно від рівня освіти й загальної ерудиції людини онтологічні знання можуть наближатися до наукових або, навпаки, наївних уявлень про навколишній світ. Джерелами такого знання є як суспільний досвід, узагальнений наукою, літературою, мистецтвом, так і індивідуальний чуттєвий та соціальний досвід.

За ступенем конвенціональності онтологічні знання поділяємо на загальнолюдські, лінгвокультурні, соціально-групові та індивідуальні.

Оскільки метою нашої роботи є виявлення та опис комунікативних невдач, спричинених несформованістю/незбіжністю концептуальних структур загально-

людських онтологічних знань комунікантів, зупинимося детально на аналізі саме цих випадків.

Загальнолюдські онтологічні знання включають досить широке коло концептуальних структур, що належать до різноманітних царин людського досвіду. Джерелами цих знань є як щоденний перцептивно-афективний досвід взаємодії з природними та соціальними об'єктами оточуючого середовища, так і системи базових понять науки, літератури, мистецтва, набуті в рамках шкільної програми та безперервно поповнювані будь-якою людиною незалежно від лінгвокультурної належності в ході спілкування, перегляду преси, телепрограм, опанування публіцистичної, науково-популярної, художньої літератури тощо протягом життя.

Комунікативні невдачі, спричинені несформованістю структур загальнолюдських онтологічних знань, виникають унаслідок неусвідомлення адресатом природних та/або соціальних причинно-наслідкових зв'язків.

У наступному прикладі до комунікативної невдачі призводить неусвідомлення адресатом природних причинно-наслідкових зв'язків між предметними сутностями, знання про які людина отримує з перцептивного досвіду:

MARTIN: *Ah, and by the way you left a mess in the kitchen.*

FRASIER: *I had a piece of toast!*

MARTIN: *Yeah, and you didn't use a plate like I asked you too, and you put it in under the counter. [Niles sits down with his briefcase] And all because you left a bunch of crumbs and toast sweat there!*

NILES: *Toast sweat?*

FRASIER: *Yes, yes, it's when you put a piece of hot toast on any surface, and it leaves droplets of dew behind. Haven't you heard dad's lecture on the evils of toast sweat? It's the scourge of our times. (Frasier: season 1, episode 24)*

Мартін висловлює невдоволення з приводу того, що Фрейзер не прибрав за собою на кухні, залишивши крихти та вологу поверхню від тосту. У Найлза, який також чує обвинувачення Мартіна, виникають труднощі з інтерпретацією словосполучення *toast sweat*, що відсилає до такого феномену, як виділення вологи гарячим тостом, залишеним на поверхні (кухонного столу). Знання про цей феномен відносимо до загальнолюдських знань, оскільки відповідне явище може спостерігати кожен, хто є уважним. Отже, структури цієї концептуальної царини з якихось причин не сформовані у Найлза або перебувають на периферії його концептуальної системи, що й призводить до комунікативної невдачі у цьому разі.

Проаналізуємо ситуацію, у якій комунікативна невдача спричинена неспроможністю адресата встановити соціальні причинно-наслідкові зв'язки у стосунках між людьми:

Frasier storms in with a copy of «Slow Tango In South Seattle».

DAPHNE: [notices] «*Slow Tango?*» *Well, I just started reading that. You mean to tell me that young man is based on you, Dr. Crane?*

FRASIER: *Yes, he is. But did Thomas Jay Fallow have the grace to thank me? No! My name isn't even listed in his acknowledgements.*

MARTIN: *What's it about anyway?*

FRASIER: *That is not important.*

DAPHNE: *It's about his first time.*

FRASIER: *Thank you, Daphne.*

NILES: [innocent] *Your first time doing what?*

FRASIER: [sarcastic] *Changing a flat tire!* (Frasier: season 2, episode 1)

Фрейзер засмучений тим, що його знайомий написав книгу на основі інциденту з його життя, яким Фрейзер мав необережність поділитися з ним. Дафні, яка захопилася цією історією, пояснює, що у книзі йдеться про перший сексуальний досвід Фрейзера. Найлз не розуміє словосполучення *his first time*, вжитого Дафні. Отже, причиною комунікативної невдачі є неспроможність адресата вивести очевидну інференцію через несформованість уявлень про людські взаємовідносини, що їх отримує людина з повсякденного соціального досвіду.

Комунікативні невдачі, спричинені розбіжностями у структурах загальнолюдських онтологічних знань комунікантів, пов'язані з такими царинами досвіду, як знання соціальних причинно-наслідкових відношень та аксіологічних орієнтирів.

Комунікативні невдачі, зумовлені розбіжностями у структурах знань соціальних причинно-наслідкових відношень, як правило, є результатом неспроможності адресата встановити причинно-наслідкові зв'язки у стосунках між людьми, їхніми властивостями, діями та продуктами діяльності. Наприклад:

Joey received a note from the super: «No unsanctioned grills allowed. Please remove your grill from the patio». Joey was upset, so his neighbour Alex made him a list of places around that make good burgers.

MICHAEL: *Umm...this is weird.*

JOEY: *What?*

MICHAEL: [picks up one of the super's note] *The handwriting on this list looks a lot like the handwriting on the notes from the super. Check it out. It's the same. You know what this means?*

JOEY: *Alex and the super had the same handwriting teacher!*

MICHAEL: *Uh, or...*

JOEY: *Alex is the super! Or... Alex and the super have a secret –*

MICHAEL: *No, no. You had it.* (Joey: season 1, episode 2)

Майкл помітив схожість між почерком Алекс та почерком коменданта й намагається поділитися своїми здогадками з Джої. Для Майкла факт схожості почерків Алекс і коменданта імплікує інференцію про те, що Алекс та комендант є однією і тією самою особою. Досвід соціальної взаємодії, зокрема знання про те, що почерк кожної людини є унікальним, надає Майклу підстави для виведення найбільш вірогідної інференції. Джої встановлює інший зв'язок між цими фактами. У свідомості Джої виникає низка припущень, опрацювавши які він виводить маловірогідну інференцію, що у коменданта й Алекс був один і той самий учитель із правопису.

Розглянемо ще один приклад, який ілюструє комунікативні невдачі цього типу: Chandler was in love with Kathy.

JOEY: *Oh-no-no-no, you are! You do this, you give me the great advice, and hey listen, I was thinking about what you said yesterday about focusing on one woman, I'm gonna do that.*

CHANDLER: *You mean with Casey.*

JOEY: *No-no-no, I think I'm gonna see how things go with Kathy. She's pretty cool.*

CHANDLER: *Or Casey.*

JOEY: *No-no, Kathy.*

CHANDLER: *Could be Casey.*

JOEY: *No. No, Kathy.*

CHANDLER: *Consider Casey.*

JOEY: *You know what I think? I think somebody's got a little crush on Casey. How about I fix you two up? What do you think?*

CHANDLER: *That all the pieces of my life are falling right into place!* (Friends: season 4, episode 7)

Джої доводиться вибирати між двома дівчатами, і він звертається за допомогою до Чендлера, який рекомендує Джої вибрати Кейсі, оскільки йому подобається Кеті, але Джої робить протилежний висновок: *I think somebody's got a little crush on Casey* (Я думаю, що хтось запав на Кейсі). Комунікативна невдача виникає у результаті хибної інтерпретації рекомендації адресанта й виведення мало-вірогідної інференції через неусвідомлення адресатом специфіки міжгендерних стосунків: хлопці зазвичай не рекомендують друзям зустрічатися з дівчатами, які подобаються їм самим.

Іншою причиною аналізованих комунікативних невдач є неусвідомлення адресатом загальнолюдських аксіологічних орієнтирів:

CHANDLER: *I got something for her* [Joey picks up the package, shakes it next to his ear, can't hear anything, switches ears, shakes it again]. *It's a book!*

JOEY: [unimpressed] *A book?* [suddenly interested] *Is it like a book that's also a safe?*

CHANDLER: *No, it's a book that's just a book, okay? It's an early edition of the Velveteen Rabbit. It was her favorite book as a kid. So, uh, just... let me know if she likes it, okay?*

JOEY: *You got it. Thanks man. Thanks for doing this, I owe you one* [Joey leaves, comes back in]. *Oh, hey! There wasn't any change from that twenty, was there?*

CHANDLER: *No, it came out to an even twenty.*

JOEY: *Wow. That's almost as much as a new book.* (Friends: season 4, episode 6)

Через те, що Джої не цінує літературу, у нього не сформовано відповідні концепти, що виявляється у хибних уявленнях про цінність старих видань. Тож Джої виводить хибну інференцію про те, що старе видання повинно коштувати менше, ніж нове. Таким чином, адресат розглядає книгу лише як товар, вартість якого зменшується залежно від його віку, зневажаючи її естетичний складник та не розуміючи цінності подарунку.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Дослідження явища комунікативної невдачі з позиції інтерсуб'єктивної моделі комунікації сприяє усебічному

вивченню явища комунікативної невдачі, адже уможлиблює урахування низки чинників, що впливають на процес смислотворення в комунікації, залучаючи надбання філософії, нейронауки, психології, соціології, антропології, етології, естетики тощо.

Як свідчать результати інференційного аналізу, комунікативні невдачі, спричинені несформованістю структур загальнолюдських онтологічних знань, виникають унаслідок неусвідомлення адресатом природних та/або соціальних причинно-наслідкових зв'язків. Це пояснюється відсутністю базових знань, яких людина набуває на протязі всього життя, та певного перцептивно-афективного і соціального досвіду, які відповідають за сформованість відповідних концептуальних структур у свідомості комунікантів.

Комунікативні невдачі, спричинені розбіжностями у структурах загальнолюдських онтологічних знань комунікантів, пов'язані з такими царинами досвіду, як знання соціальних причинно-наслідкових відношень і аксіологічних орієнтирів, та є наслідком розбіжності центральності структур загальнолюдських онтологічних енциклопедичних знань комунікантів, які активуються у свідомості адресанта й адресата в інтерсуб'єктному акті у процесі інтерпретації вербальної та/або невербальної дії адресанта. Наслідком такої розбіжності є та обставина, що комунікативна дія адресанта асоціюється у свідомості адресанта й адресата з різним конвенціональним концептуальним змістом і передбачає розбіжність інференцій адресата з пресупозиціями адресанта.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у виявленні специфіки причин комунікативних невдач в інших типах дискурсу, їх подальшій класифікації та описі на базі інтерсуб'єктивної моделі комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Austin J.L. *How to Do Things with Words*. Oxford : University Press, 1962. 174 p.
2. Bara B.G. *Cognitive Pragmatics: the mental processes of communication*. Cambridge, MA : MIT Press, 2010. 304 p.
3. Hardy C. *Networks of meaning: A bridge between mind and matter*. Westport, Connecticut; London : Praeger, 1998. 217 p.
4. Langacker R.W. *Foundations of cognitive grammar*. Stanford : SUP, 1987. Vol. 1. *Theoretical Prerequisites*. 516 p.
5. Martynyuk A. «Now that the magic is gone» or toward cognitive analysis of verbal/co-verbal communication. *Cognition, Communication, Discourse*. 2017. No. 15. P. 51–72. doi: 10.26565/2218-2926-2017-15-04.
6. Мартинюк А.П. Проблема смислотворення в комунікації. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2020. Вип. 91. С. 27–41. <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-04>
7. Ringle, M.H., Bruce, B.C. Conversation failure. In W.G. Lehnert and M.H. Ringle (eds.), *Strategies for Natural Language Processing*. Hillsdale, New Jersey, London : Lawrence Erlbaum Associates, 1982. P. 203–221.

8. Thomas J. Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*. London : Oxford University Press, 1983. Vol. 4, № 2. P. 91–112.
9. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

REFERENCES

1. Austin, J.L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford : University Press, 174 p.
2. Bara, B.G. (2010). *Cognitive Pragmatics: the mental processes of communication*. Cambridge, MA : MIT Press, 304 p.
3. Hardy, C. (1998). *Networks of meaning: A bridge between mind and matter*. Westport, Connecticut; London : Praeger, 217 p.
4. Langacker, R.W. (1987). *Foundations of cognitive grammar*. Stanford : SUP, Vol. 1. *Theoretical Prerequisites*. 516 p.
5. Martynyuk, A. (2017). 'Now that the magic is gone' or toward cognitive analysis of verbal/co-verbal communication. *Cognition, Communication, Discourse*. No. 15. P. 51–72. doi: 10.26565/2218-2926-2017-15-04.
6. Martynyuk, A.P. (2020). Problema smyslotvorenniya v komunikatsii [The problem of sense making in communication]. *Visnyk KhNU imeni V N. Karazina. Seriya: Inozemna filolohiya. Metodyka vykladannya inozemnykh mov*. Vyp. 91. P. 27–41. [in Ukrainian].
7. Ringle, M.H., & Bruce, B.C. (1982). Conversation failure. In W.G. Lehnert and M.H. Ringle (eds.), *Strategies for Natural Language Processing*. Hillsdale, New Jersey, London : Lawrence Erlbaum Associates, P. 203–221.
8. Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*. London : Oxford University Press, Vol. 4, № 2. P. 91–112.
9. Wikipedia. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Frasier. URL: <http://catsnguitars.wordpress.com/scripts-archive/> [Accessed on 27 August 2025].
2. Friends. URL: <https://fangj.github.io/friends/> [Accessed on 27 August 2025].
3. Joey. URL: <https://joey.hypnoweb.net/joey/tous-les-episodes-.24.2/> [Accessed on 27 August 2025].

Стаття надійшла: 02.09.2025

Прийнято: 28.09.2025

Опубліковано: 02.12.2025

